

**MAREȘALUL SUN ZI, STRĂLUCIT GÂNDITOR
AL CHINEI ANTICE**

**MARSHAL SUN ZI, BRILIANT THINKER
OF THE ANTIQUE CHINA**

General de brigadă (r) prof. univ. dr. Florian TUCĂ*
Colonel (r) prof. univ. dr. Eugen SITEANU**

Rezumat: *Articolul prezintă, pe scurt, o nouă versiune a lucrării mareșalului Sun Zi intitulată „Arta războiului”, care are 13 capitole. Aceasta s-a publicat în România în anul 2012, fiind tradusă din limba chineză de către colonelul Ioan Parepa și fiica sa Laura-Anca Parepa, licențiată a Universității de Limba și Cultura Chineză din Beijing.*

Cuvinte-cheie: *Sun Zi; mareșal, arta războiului; strălucit gânditor; China antică.*

Abstract: *In this article are presented, in a short manner, a new version of the marshal's Sun Zi book „War Art”, which has got 13 chapters. The book was published in Romania in 2012 being translated from Chinese by colonel Ioan Parepa and his daughter, Laura-Anca Parepa, a graduate of the Chinese Language and Culture University in Beijing.*

Keywords: *Sun Zi; marshal; war art; brilliant thinker; Antique China.*

Sunt numeroase foste personalități ilustre din lume, din Europa și din România, ale căror nume rămân nemuritoare prin ceea ce au făcut și au lăsat în urma lor măreț și durabil. Nu vom cita astfel de nume fiindcă, pe de o parte, am putea omite pe cele mai importante și mai reprezentative, iar, pe de altă parte, pentru că sunt numeroase și încât nu avem la dispoziție spațiu grafic pentru a le înșirui aici nici măcar selectiv. Dar pentru că în ultimul timp ne-a căzut în mâini o carte de excepție scrisă de o astfel de personalitate, ne vom referi pe scurt la ea. Este vorba de un strălucitor gânditor militar din China antică, cunoscut în întreaga lume sub numele de Sun Zi, sau Sun TZi, iar cartea sa se intitulează „Arta războiului”.

* Prof. univ. dr., membru al Academiei Oamenilor de Știință din România, istoric.

** Prof. univ. asociat al Universității Naționale de Apărare „Carol I”, membru corespondent al Academiei Oamenilor de Știință din România, membru supleant în Consiliul Director al Asociației Naționale a Cadrelor Militare în Rezervă și în Retragere „Alexandru Ioan Cuza”, vicepreședintele Asociației Absolvenților Universității Naționale de Apărare „Carol I”, membru în Consiliul editorial și redactor al Revistei de Științe Militare.

Ca foști militari de carieră, am avut prilejul să aflăm pentru prima oară de acest nume și de lucrarea sa în anii în care studia la Academia Militară din București. Pe atunci, acolo, în cadrul catedrei de „Istorie a artei militare universale”, s-a predat la un moment dat o lecție dedicată cărții lui Sun Zi.

Ne-au rămas încă de atunci clar întipărit în memorie acel nume, titlul acelei lucrări și câteva idei definitorii sau majore prinse în ea. Dar, din păcate, apoi, numele ilustrului teoretician militar din China, Sun Zi, ca și opera sa de referință, aveau să cam fie date uitării de către noi o anumită perioadă de timp. Dar, o astfel de stare de lucruri se va schimba în anul 1976, când în România, în cadrul Editurii Militare, s-a publicat în limba română, după o versiune în limba franceză, lucrarea „**Arta războiului**”, de Sun Zi, traducătorii ei fiind generalul Constantin Antip și soția sa Felicia Antip.

Atunci, ca militari activi, ni s-a recomandat spre studiu acea carte. Evident că ne-am conformat, reușind ca după studiul aceluia volum să ne îmbogățim cunoștințele privitoare la război și armată în viziunea gânditorului și teoreticianului militar al Chinei antice.

După aproape patru decenii de la apariția acelei cărți ne-a căzut în mâini, așa cum am spus ceva mai sus, noua versiune a lucrării lui Sun Zi „**Arta războiului**”. Ea s-a publicat în România în anul 2012, fiind tradusă din limba chineză de către colonelul Ioan Parepa, fost atașat militar al țării noastre în China și de către fiica sa, Laura-Anca Parepa, licențiată a Universității de Limbă și Cultură Chineză din Beijing. Versiunea respectivă a lucrării este așa cum ne-o spun în mod îndreptățit cei doi îngrijitori de ediție în „**Cuvântul înainte**” cea mai completă și mai valoroasă variantă a cărții publicate până acum în China. **„În prezenta versiune a lucrării lui Sun Zi „Arta Războiului” – se consemnează în acel cuvânt de început al lucrării – „am luat ca bază, textul elaborat și fundamentat, după îndelungate cercetări, de un colectiv multidisciplinar, de elită, al Academiei de Științe Militare din Republica Populară Chineză. Pe baza textului inițial, care înseamnă în total 6076 de caractere chinezești (exclusiv formula de început de la fiecare capitol) și a altor lucrări publicate ulterior și comentate de numeroși discipoli ai lui Sun Zi, precum și de alți strategii militari, grupul de specialiști sus-menționat a realizat forma oficială definitivă a acestei capodopere clasice cu un volum de 5876 de caractere din limba chineză veche, concomitent cu redarea conținutului în limba chineză contemporană”¹.**

În cuprinsul acestei ultime variante a lucrării lui Sun Zi, intitulate „**Arta războiului**”, sunt abordate, într-un număr de 13 capitole distincte, o paletă largă de

---

¹ Sun Tzi, *Arta războiului*, Fundația Academia Dacromană „TEMPUS DACOROMÂNIA COMTERRA”, București 2012, p. 12.

probleme, de idei, concepții și teze privitoare la: legitățile războiului; politica statului în pregătirea și în desfășurarea unui război; relațiile dintre monarh, conducătorii militari și oștile luptătoare; necesitatea dotării corespunzătoare cu armament și cu toate cele de trebuință a trupelor; importanța factorilor geoclimatici și a formelor de relief în desfășurarea acțiunilor militare; folosirea cu mare chibzuință a focului și a altor lucrărilor genistice pe timpul înțeleșărilor militare; instruirea și educarea din timp a trupelor luptătoare în așa fel încât ele să fie în măsură să desfășoare, după caz, acțiuni de luptă în ofensivă și în apărare, să se deplaseze în mod organizat acolo unde situațiile impun etc.

Înainte de a ne referi, fie și pe scurt, la unele aspecte privitoare la conținutul și la valoarea acestei lucrări, considerăm necesar să spunem câteva cuvinte privitoare la Sun Zi și anume: Cine a fost el? Ne-o spun, în mod clar și precis, traducătorii lucrării publicate recent reproducând textul unui ilustru teoretician militar din trecut: „**A fost o figură de excepție din China antică, un personaj ilustru și cu o cultură aleasă, cu înclinații evidente în domeniile gândirii militare și al scrisului pe temele luptei armate**”, sau altfel spus, „**A fost un teoretician și un practicant militar de valoare universală**”. El s-a născut în toamna anului 545 î.Hr. într-un sat din provincia Shandong. Își va face primele studii în așezarea natală, iar pe cele următoare în localitatea Menghan și în capitala provinciei mai sus nominalizate. Se spune că, în special, pe timpul cursurilor superioare, Sun Zi se preocupa în mod activ, prin studiu, de cunoașterea războaielor din trecut ale Chinei, întocmindu-și însemnări și aprecieri proprii și alte materiale referitoare la locul și datele lor de desfășurare, la forțele ce s-au aflat în conflict, la victorii și la înfrângeri etc., aspecte pe care se va bizui, în mod evident, atunci când va întocmi lucrarea „Arta războiului”.

În anul 514 î.H., pe când avea vârsta de 31 de ani, văzând în Sun Zi un om capabil, bine instruit și educat, atras cu precădere de cunoașterea și studierea războaielor din trecut ale Chinei și ale altor țări, regele statului chinez Wu, care purta numele de He Lu, a hotărât ca personajul vizat de el să se ocupe, pentru o anumită perioadă de timp, de pregătirea trupelor sale într-o zonă muntoasă. Iar Sun Zi a făcut acolo o treabă minunată, ca un cadru militar de profesie. Pe lângă multe altele, el a insuflat oștenilor disciplină și ordine, spirit de vitejie și de dăruire în luptă, hotărâre nestrămutată de a ieși biruitori. Ulterior, pentru capacitatea sa, a înscrisurilor sale și a prestațiilor făcute, regele He Lu i-a conferit lui Sun Zi înaltul titlu de mareșal, numindu-l apoi și comandant al armatei regale. După aceea, noul mareșal al Chinei a fost trimis de rege să conducă unele lupte și bătălii pe timpul cărora el avea să iasă mai mereu biruitor. Nu încapă nici o îndoială că pe durata desfășurării acelor acțiuni militare Sun Zi va fi ținut seama de aplicarea în practică

a unor idei, concepții și principii care aveau să fie oglindite și în opera sa „**Arta războiului**”.

Strălucitul, deopotrivă, teoretician și practician militar Sun Zi a încetat din viață în anul 470 î.H, la vârsta de 75 de ani. În urma sa avea să rămână pentru urmași o operă scrisă de valoare universală.

Ne vom referi, în continuare, foarte pe scurt, la acea operă, așa cum este ea tratată în recenta lucrare publicată în România. Cartea respectivă este structurată pe două părți și împărțită pe un număr de 13 capitole distincte, cuprinse în partea întâia a lucrării, în fiecare dintre ele tratându-se probleme esențiale privitoare la tema dată. Iată denumirile acestora: Capitolul I – „Evaluarea planului de război”; II – „Pregătirile de război”; III – „Planificarea ofensivei”; IV – „Formele de dispunere a forțelor”; V – „Puterea dispozitivului strategic”; VI – „Fals și real pe câmpul de luptă”; VII – „Confruntarea militară”; VIII – „Adaptarea acțiunilor la schimbările de situație”; IX – „Deplasarea trupelor pe timpul campaniei”; X – „Formele de relief”; XI – „Cele nouă tipuri de teren”; XII – „Folosirea focului ca armă de atac”; XIII – „Folosirea spionilor”.

Dovedind o concepție cu totul originală în scrierea lucrării, autorul cărții își începe fiecare capitol cu expresia: „Sun Zi a spus”. După aceea el scrie în mod clar și limpede ce avea de spus. Iată, de pildă, ce zice el la începutul primului capitol: „Războiul este o problemă de importanță deosebită, pentru țară. Este tărâmul vieții și al morții pentru armată și popor, calea către menținerea sau dispariția statului, de aceea nu poate să nu fie studiată cu toată seriozitatea”.

Cât de necesare sunt aceste cuvinte scrise acum 2500 de ani și pentru oamenii politici și de stat din zilele noastre care au putere de decizie în angajarea statului și a armatei într-un conflict militar!

Iată cum își începe autorul lucrării „**Arta războiului**” cel de-al IV-lea capitol: „**Sun Zi a spus: în trecut, cei pricepuți în arta războiului, mai întâi, simulau că nu pot fi învinși de inamic, așteptând apoi momentul potrivit pentru a învinge dușmanul. Inițiativa de a nu putea fi învinși de inamic se află în propriile mâini, dar a putea sau nu să înfrângi dușmanul rezultă din faptul că acesta are sau nu puncte slabe și fisuri în dispozitivul său**”².

Pentru că sunt interesante și pline de învățăminte și cuvintele de început ale capitolului al VI-lea, ca de altfel și cele care urmează, vom cita câteva fraze din partea de început a acestuia: „**Sun Zi a spus: Cine ocupă primul câmpul de bătălie are inițiativa și poate aștepta în liniște dușmanul; în timp ce, acei care ajung după aceea în teatrul de război, fiind nevoiți să intre degrabă în luptă**

---

² *Ibidem*, p. 20.

sunt deja istoviți. Așadar, cei pricepuți în conducerea trupelor îl pot manevra, cu ușurință, pe inamic, fără să se lase manipulat de acesta”³.

În sfârșit, vom reproduce, în continuare, și cuvintele de început ale capitolului următor: „Sun Zi a spus: Aproape în toate cazurile când se recurge la forța armată, generalul-comandant primește ordin din partea suveranului. Începând de la recrutare-încorporare și până la organizarea armatei pentru a fi gata să se opună inamicului, nimic nu este mai greu în tot acest proces decât să reușești să efectuezi mai devreme concentrarea forțelor și să profiți primul de avantajele create de această situație”.

În absolut toate cele 13 capitole ale lucrării „Arta războiului”, fie că ele sunt în partea I sau a II-a, pe lângă aceste introduceri foarte interesante și la obiect, autorul cărții respective formulează din când în când și în special în părțile de încheiere ale capitolelor, concepte și cugetări teoretice de valoare universală. Iată câteva dintre ale: „Confruntarea militară poate fi avantajoasă, dar poate deveni riscantă”; „În război, strategiile nu-s niciodată suficiente”; „Atacă dușmanul care nu se poate salva rapid, acolo unde se așteaptă mai puțin”; „Țineți seama de condițiile locale pentru dobândirea victoriei”; „Victoria se poate vedea, dar nu neapărat se poate obține”; „În bătăliile pe timp de noapte se întrebuițează mai mult tabele și materialele luminoase (pentru declanșarea și conducerea luptelor – n.n.), iar pe timp de zi se folosesc mai mult steagurile și flanurile”; „Regulile privind folosirea trupelor în război constau în: nu trebuie să nutrești speranța că dușmanul nu poate veni să te atace, ci trebuie să te bizui pe faptul că te-ai pregătit pe deplin; la fel, nu trebuie să speri că inamicul nu va declanșa ofensiva, ci trebuie ca bazându-te pe forțele de care dispui, să faci în așa fel încât dușmanul să nu își poată folosi forțele ofensive”; „Dacă vrei să te angajezi într-o bătălie cu dușmanul, nu trebuie să-ți amplasezi trupele pe aliniamente înguste de pe maluri de apă; după traversarea fluviilor și a cursurilor de apă, este bine să staționezi mai departe de acestea; nu trebuie să ataci dușmanul care traversează apa pentru a se angaja în bătălie decât atunci când acesta a trecut de jumătatea cursului de apă, pentru că așa te avantajează mai mult”; „Dacă te afli pe câmpie, este necesar să ocupi zonele cu teren larg deschis, iar principalul flanc trebuie să fie asigurat de munți, frontul să fie teren jos, iar spatele să fie asigurat de teren înalt. În acest fel trebuie să-ți amplasezi armata în regiunile de șes”; „Când păsările zboară speriate, arată că dușmanul stă la pândă; dacă animalele sălbatice aleargă îngrozite, îți arată că inamicul trece la atac prin surprindere”; „Când în taberele dușmanului apar tulburări și dezordine, înseamnă că generalii – comandanți nu se mai bucură de prestigiu”; „Pe plan militar există șase situații în care poți fi cu siguranță învins și

³ *Ibidem*, p. 24.

anume: «fuga», «destinderea» și «confuzia». Aceste șase situații nu sunt cauzate de vreme sau de teren, ci sunt consecințele gravelor greșeli ale generalilor - comandanți”; „Numai atunci când îți cunoști bine trupele proprii te poți angaja în luptă”; „Cei pricepuți în folosirea forțelor militare, pot face ca întreaga armată să acționeze ca un singur om”; „Cel ce se ocupă de problemele militare trebuie să gândească planul strategic, cu calm și atenție, să conducă trupele în ordine și regulamentar”; „În luptă, înainte de toate, ocupă punctele de importanță strategică ale dușmanului, dar nu trebuie să te pripești în stabilirea datei bătăliei decisive”; „Victoria poate fi asigurată pe deplin dacă armata dispune de generali – comandanți competenți ...”; „Victoria se poate dobândi când năzuințele conașionalilor și ale ostașilor sunt identice”. Ce interesante, ce pline de conținut și, evident, de învățăminte sunt aceste aprecieri, făcute de Sun Zi în cartea despre care discutăm. Aproape totalitatea dintre ele își păstrează și astăzi valabilitatea.

Revenind la cartea intitulată „Arta războiului”, de Sun Zi, publicată cu un an și ceva în urmă, în traducere de către Laura-Anca și Ioan Parepa, dorim să mai subliniem, ca un fel de concluzie, doar atât: a apărut un format mare, în condiții grafice excelente, însumează 122 de pagini, este prevăzută cu un număr de 12 anexe, unele dintre aceste reprezentând categorii de arme, de și de echipamente de campanie din armata Chinei antice și câteva imagini foto, între care se află și marele zid chinezesc, a cărei construcție a început în timpul vieții lui Sun Zi și un monument unicat din China, reprezentând două săbii încrucișate ce se află în localitatea Binzeu, provincia Shandong, de unde era original autorul cărții „Arta războiului”.

Citiți, dragi cititori această lucrare. Este foarte interesantă și din ea se pot afla informații bogate privitoare la război și la armata din vremea Chinei antice și din care se pot desprinde învățăminte utile pentru toți cei interesați.

BIBLIOGRAFIE

SUN TZI, *Arta războiului*, Fundația Academia Dacromană „TEMPUS DACOROMÂNIA COMTERRA”, București, 2012.

